

ACC. N:R M. 15601:1-10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Ekstrand, Malmö
Härad: Torna Berättare: " " "
Socken: Everlövs Berättarens yrke: f.d. poliskonstapel
Uppteckningsår: 1960 Född år 1882 i Humlatofte, Everlövs sn.

Textilierna i hemmet. s. 1-10.

N. No. 163.

12/10-60

De förhållanden jag här kommer att försöka skildra, rörande vad som i denna lista efterfrågats, kommer i huvudsak att röra sig om hithörande omständigheter från min hemtrakt under min uppväxttid som barn och ungdom. Då jag som vuxen ej vistats där på orten, känner jag ej till eventuella förekommande förändringar därvidlag i så måtto, att jag i detalj kan yttra mig därom. Att förändringar i samband med tidernas utveckling förekommit i fråga om hemutredning och med vad som härmed sammanfaller, har jag ju varit i tillfälle att få se, då jag spontant senare vid enstaka tillfällen besökt orten. Min uppfattning om de då rådande förhållandena har velat synas mig som om skillnaderna vad det beträffar heminredningen varit ganska minimal relativt sett mellan hemman på landet och i staden, inom jämförbara samhällsskikt. Befolkningen på landet har tydligen lagt an på att i möjligaste mån söka efterlikna rådande stadsförhållande härvidlag i den mån detta låtit sig göra.

MATTOR.

Skurgolv förekom där på orten allmänt under hela den tid jag hade min vistelse därstädes. I dagligstugan, vet jag ingenstans, att man hade mattor på golvet. Efter rengöringen beströddes golvet här med vit uppblötad sand och vid högtidliga tillfällen med hackat enris, som spridde en angenäm doft. Rengöringen tillgick så att man stänkte över golvet med vatten innan detsamma sopades rent med kvast i flesta fall med en hemmagjord sådan av en vildväxt kallad bynke. Bevatt-

ACC. N:R M. 15601:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

ningen före sopningen hade till ändamål att binda den torra fina sanden till förhindrandet av att denna yrde och dammade vid sopningen. På enstaka ställen i de mindre bemedlade hemmen bestod golvmaterialet av stampad lera. Golven i förstugorna var så gott som överallt belagda med tegelstenar. Målade eller fernissade golv förekom ej, vad jag vet om, ej heller parkettgolv eller korkmattor.. Hur länge man hade skurgolv eller när man började behandla golven på annat sätt, känner jag ej till. Då man började lägga mattor på golven, kommo dessa först till användning i de rum som man ej vistades i dagligen, finrummet, om man så vill uttrycka sig, men som i allmänhet benämndes sommarstugan, vilket namn så småningom ändrades till salen av dem som ville verka lite mera moderna.

De mattor som förekommo voro i största allmänhet trasmattor och hade karaktären av gångmattor. Undantag kunde givitvis finnas i enstaka fall hos de bättre bemedlade. Större golvtäckande prydnadsmattor, vet jag mig ej ha sett under här ifrågavarande tid, där på orten. Trasmattorna tillverkades i hemmen. Man klippte till långa remsor av lump i olika färger och använde dessa som inslag vid vävnaden. Varpen bestod av bomulls- eller lingarn. Bomullsgarnet inköptes i någon affär i Lund eller Sjöbo. Lingarnet fick man genom hemberedning av linet, som allmänt odlades. Att man skickade materialet till någon fabrik för matttillverkning, hörde jag ej omtalas.

Brysselmattor eller andra sådana av finare och bättre kvalitet,

förekom med all säkerhet ej i något hem där på orten, på den tiden. åtminstone inte vad jag har mig bekant eller hört omtalas. I de fall där ryor fanns och kommo till användning, voro de upphängda på någon vägg.

GARDINER.

När man först mera allmänt började med att hänga upp gardiner för fönstren, vågar jag ej med bestämdhet uttala mig om, men från mina tidigaste minnen från den tid jag begåvats med förmågan att kunna iakttaga saker och ting så var det ej allmänt med gardiner, men så småningom kommo de i bruk i form av tvärkappor som räckte halvvägs ner mot golvet. Efterhand som gardinerna blevo utslitna och behövde utbytas mot nya, övergick man i vissa fall till långgardiner. Jag kommer ihåg första gången vi fingo gardiner i mitt föräldrahem. De blevo upphängda samtidigt som att väggarna för första gången blevo försedda med tapeter, vilket ~~inför en julhögtid i början av 1890-talet.~~ ^{inträffade} Närmare bestämt, kan jag ej uppgiva. Väggarna voro förut vitmenade /kalkade/. Jag kan ej med säkerhet komma ihåg om gardinerna blevo upphängda på gardinstängor. Det troliga är väl att de blevo upphängda på ett sätt som var ganska brukligt i det man sydde upp en fåll i gardinens överkant genom vilken man drog ett snöre som fastsattes i ett i väggen vid var sin sida om fönstret inslaget spik eller krok. Man använde sig av båda sätten för upphängningen, men de mindre bemedlade begagnade sig i flesta fall

av det senare ur besparingssynpunkt, enär omständigheterna voro sådana, att man var nödsakad till att ikktaga största möjliga sparsamhet för att kunna existera i den tidens penningknapphet. I flesta fall inköptes gardinerna i någon affär, men även hemvävda sådana förekommo. Rullgardiner förekommo ej i allmänt bruk, utan man skyddade sig ~~dade sig för~~ insyn i rummet under den mörka årstiden, då belysningen var tänd, med att sätta chalusier för fönstren. Chalusierna voro tillverkade av rörfiber som liksom vävts tillsamman och kunde upp-
rullas och sättas undan, då man ej behövde använda desamma.

DRAPERIER.

Draperier har jag inget minne av, att jag sett förekomma i något hem där på orten på den tiden. Det är ju möjligt att det kunde förekomma i enstaka fall i de bättre bemedlades hem.

BONADER.

Hemarbetade konstvävda eller broderade bonader med figurmotiv förekommo mer eller mindre i så gott som varje hem. De användes dock i mindre grad som väggprydnader utan mera till att lägga på sofflocket eller stolsitsen å den karmstol, i dagligt tal benämnd kvinnostol, som i allmänhet ingick i möbleringen i vart hem och hade sin plats bredvid sättugnen. Bonader fanns även i form av åkdynor att lägga i vagnssätena, då man skulle ut och åka. Man kunde också i vissa hem få se pappersbonader i olika färgmotiv och med bibelcitat uppsatta på väggen ovanför bordändsbänken. Där bonader av något

slag förekommo, sutto de i regel uppe året runt. Var man från början fått mönstret ifrån till de ~~nye~~ hemgjorda bonaderna, känner jag ej till. Om man skulle sätta igång ett arbete med att väva eller brodera en bonad, fick man mönstret genom att låna en färdig bonad med det önskade mönstret av någon bekant eller god vän, och hade detta som förebild vid arbetets utförande. Broderade arbeten av nämnda slag var sydda med s.k. tvistsöm på botten av säckväv. Brodergarnet skaffade man sig dels genom inköp och dels genom egen tillverkning.

BORDETS UTRUSTNING.

I vardagslag förekom det aldrig, att man hade duk på bordet. Det var endast vid mera högtidliga tillfällen såsom vid helgaftnar eller liknande som man bestod sig med den lyxen. Vid dylika tillfällen bredde man på bordet en stor duk som täckte hela bordskivan och hängde ner en bit runt kanterna. I största allmänhet begagnade man sig av en vit linneduk av egen hemtillverkning. Vax- eller plastduk hade vid den tiden ej kommit till allmänt bruk, där på orten. På alla gårdar och även en del husmanshem, dock ej i mitt föräldrahem, var bordet i dagligstugan, å vilket man intog sina måltider, försett med en skiva av svart granit. Hur, när eller varför förändringar härvidlag ägt rum, kan jag ej uttala mig om, men jag skulle förmoda, att man får väl sätta detta i samband med den allmänna utvecklingens åtföljande modernisering.

Servetter, vet jag ej, att de kommo till användning vid något

tillfälle.

Andra bord än det stora matbordet, byråar, Chiffonier och liknande möbler brukade man ha belagda med någon slags duktyg, löpare eller lysdukar antingen vita eller kulörta, vävda eller bröderade, Någon väsentlig skillnad för olika möbler med avseende på möbelns karaktär eller kvalitet, tror jag knappast, att man fäste avseende vid härvidlag. Det är ju möjligt, att det fanns husmödrar med mera utpräglat ordningssinne eller mera pedantiska, om man så får säga, som höll på, att duken eller löparen skulle harmonera med möbeln ifråga, men i största allmänhet tog man till, vad man hade att tillgå.

STOPPADE MÖBLER, KUDDAR och DYNOR.

När man började skaffa sig stoppade möbler, känner jag ej till. De vor relativt sett obefintliga där på orten under den tid, jag hade min vistelse därstädes. Lösa stoppade kuddar och dynor voro däremot ganska vanliga och voro placerade på kakelungsbänken och ibland på soffan och karmstolen i stugan. De voro, vad den uppåtvända sidan beträffar, av samma material och utseende som ovannämnda bonader. Motsvarande bak- eller undersida, vilket man vill kalla den, var av något enfärgat ylle- eller annan sorts tyg och stoppade med fjäder eller mjukt hö.

SÄNGUTRUSTNING.

Några olika sängtyper att tala om förekom knappast. Man hade en

tvåmanssäng och en utdragssoffa, som man använde till sängplats i dagligstugan i varje hem och i allmänhet även i sommarstugan, där de egna familjemedlemmarna tillbringade sin sovtid. Dessutom hade gårdarna sina särskilda sängplatser för tjänstefolket. Drängarna i drängkammaren /drängahuset/ och pigorna i pigkammaren Piehuset/. Vad drängkammaren beträffar så bestod denna av en lokal med ingång direkt från gårdsplanen i något av uthusen. Den sträckte sig tvärs över längan. Den enda möbeln här bestod av en väggfast säng placerad intill den bortersta väggen från ingången räknat. Kammaren var rektangelformad och ej bredare än sängens längd. Denna hade således endast botten och framstycke, när väggarna fungerade som gavlar och motsvarande sidostycke. Lokalen var ej försedd med fönster. Ingångsdörren var delad i två halvor. Den översta av dessa stängdes sällan vare sig natt eller dag. Det kunde därför inträffa, att då man vintertiden vaknade om morgnarna och skulle stiga upp, så fann man golvet belagt med snö ett gott stycke in i kammaren. Jag talar av egen erfarenhet därvidlag, när jag själv i två år som ung pojke legat i en dylik drängkammare. Det ansågs nämligen klemigt att ha båda dörrarna stängda, hur vädret än var. Pigkammaren /Piehuset/ var direkt ansluten till köket med ingång från detta och utrustad med en vanlig enkel tvåmanssäng. Alla sängar voro försedda med hel träbotten. Någon annan slags sängbotten förekom ej, vad jag vet om. Sängutrustningen bestod av halm underst på sängbotten, ovanpå hal-

men ett bolster stoppat med höns- eller vildfågelfjäder av mindre god kvalitet, kuddar och ovandynor, var i regel stoppade med fjäder eller dun av bättre märke, såsom gås- eller svandun. All utrustning till sängutstyrelsen var hemvävd och materialet, med undantag för bomullsgarnet, av egen tillverkning. Tyget till kuddar och bolstervar bestod av grövre boulls- eller linnevaror och ovandynorna av ylle-tyg. Lakan och örngott var av linneväv finare sort av något kraftigare kvalitet än motsvarande sådant som man sydde skjortor och linnen av eller som skulle användas till duktyg. Det var ej brukligt med dubbla lakan, man begagnade sig enbart av underlakan och högtsällan av örngottskudde. Personligen hade jag ej legat mellan dubbla lakan förrän jag som nybliven militär kom till regementet den 1 november 1902.

Någon annan sängutrustning än den nu nämnda som kommit till användning där på orten, känner jag ej till. Efter uppbyggningen på morgonen bredde man ett sängtäck över sängen i stugan. I de fall man begagnade sig av utdragssoffan i dagligstuagn till sängplats placerades de här använda sängkläderna i tvåmanssängen på dagarna, för att soffan då skulle kunna tjäna som sittplats.

Fällar och även filter eller täcken av visst slag begagnade man sig huvudsakligast av till att svepa om benen, för att skydda sig mot kylan, då man var ute och åkte under den kalla årstiden.

Särskilda nattdräkter brukade man ej begagna sig av, man låg

8
till

i samma skjorta och linne /särk/ som man gick i på dagarna. Någon skillnad i sättet att bädda sängarna, vet jag ingenting om att förtälja.

ÖVRIGA TEXTILER.

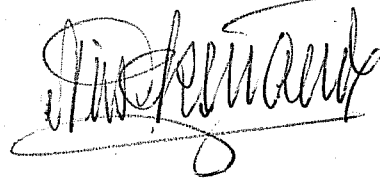
Angående övriga textilier som användes i hemmen finns ej mycket att tillägga utöver vad som redan anförts. En hel del av de i frågelistan uppräknade sakerna, vet jag ej att de förekommo, Handdukar till att torka sig på efter tvättning ävensom till torkning av disk fanns givitvis, men någon nämnvärd skillnad på dessa, vet jag ej att det förekom mera allmänt. Undantag kunde givitvis finnas där man hade särskilda kökshandukar av något grövre material. Tvättlappar eller särskilda damdukar hade man ej heller i största allmänhet. Till dammning begagnade man sig av en gammal sliten handduk eller vanlig trasa, samma förhållande var det ifråga om disktrasor och grytlappar. En och annan paradhandduk kunde man få se på vissa ställen. Matbordet fick tjänstgöra som strykbräda, på vilket man lade en filt som underlag.

Till strykningen begagnade man sig ^{av} ett strykJärn med tillhörande helgjutna stryklod väl avpassade till att kunna inrymmas i järnet och som uppvärmdes, till de blevo rödglödgade, antingen i spisen eller vid de tillfällen man ej hade eld i denna i en öppen fyr på ärnen i den öppna skorstenen. Till strykJärnet hörde två lod, vilka växelvis

ACC. N:R M. 15601:10.

uppvärmdes under strykningens gång, på så sätt att under tiden man hade det ena i arbete uppvärmdes det andra och var färdigt att taga till för utbyte, då det första lodet avsvalnats.. På så sätt kunde arbetet med strykningen fortgå utan onödig tidsspillan.

Malmö i oktober 1960

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10